

15.05.2012. - Stranke Konvencije o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka (LRTAP Konvencija) prihvatile Izmjene i dopune Protokola o suzbijanju zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozona iz 1979. (Gothenburški protokol)

Na 30. sastanku Izvršnog tijela UNECE Konvencije o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka iz 1979. (LRTAP), održanom u Ženevi od 30. travnja do 4. svibnja 2012. godine, stranke Konvencije prihvatile su Izmjene i dopune Protokola o suzbijanju zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozona uz LRTAP konvenciju.

1979. godine kao odgovor na problem zakiseljavanja jezera u skandinavskim zemljama kao posljedica onečišćenja sumporovim spojevima iz Njemačke i Poljske donesen je prvi međunarodni sporazum u području zaštite atmosfere, Konvencija o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka koja je stupila na snagu 16. ožujka 1983. godine. Republika Hrvatska stranka je Konvencije od 8. listopada 1991. (NN-MU br. 12/93). Sporazumom se upozorilo na probleme u okolišu i na probleme uzrokovane strujanjem onečišćenja zraka preko državnih granica, upozoravajući na potrebu za regionalnim rješenjem.

Konvencija je okvirni sporazum kojim su se države obvezale na borbu protiv onečišćenja zraka. Protokoli su korisno i ključno sredstvo smanjivanja onečišćenosti zraka. Konvenciju prati 8 protokola kojima se daju konkretne mjere za smanjivanje onečišćenosti zraka, odnosno pojedinih onečišćujućih tvari – sumporovog dioksida, dušikovih oksida, hlapivih organskih spojeva, teških metala i postojećih organskih onečišćujućih tvari. Republika Hrvatska stranka je svih protokola uz Konvenciju.

Najobuhvatniji Protokol koji se temelji na pristupu 'mnogostruki učinci mnogostrukih onečišćujućih tvari' ('multi effect/multi-pollutant') uzimajući u obzir dostupna istraživanja o emisijskim projekcijama, atmosferske procese, učinke na okoliš, ulogu dušikovih spojeva, hlapivih organskih tvari i amonijaka u procesu zakiseljavanja, eutrofikacije i nastajanja fotokemijskih oksidanata, ulogu sumporovih spojeva u procesu zakiseljavanja i eutrofikacije, najbolje raspoložive tehnike, procjenu potrebnih troškova, mjere za sprječavanje onečišćenosti zraka, mjere za sprječavanje emisija iz poljoprivrednih aktivnosti, te mjere koje se poduzimaju i prihvaćaju u području prometa je Protokol o suzbijanju zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozona (Gothenburg protokol). U Protokolu je za svaku državu i za svaku od onečišćujućih tvari propisana granična vrijednost emisije koja se mora postići do 2010. godine. Propisane su granične vrijednosti za postojeće i nove stacionarne izvore s vremenskim rokovima, granične vrijednosti za goriva i nove pokretne izvore.

Kako su obveze iz postojećeg Protokola završile s 2010. godinom započelo se 2009. godine s pregovorima kod revizije postojećeg Protokola. Nakon tri godine pregovaranja na 30. sastanku Izvršnog tijela LRTAP konvencije održanom u Ženevi u razdoblju od 30. travnja do 4. svibnja 2012. godine prihvaćeni su amandmani i prilagodbe na Protokol.

Revidirani Gothenburški protokol osim postojećih dodataka koji su izmijenjeni u odnosu na postojeći Gothenburški protokol (dodatak I - kritična opterećenja i razine, dodatak II - gornje granice emisija, dodatak III - određeno područje upravljanja emisijama onečišćujućih tvari (PEMA), dodatak IV - granične vrijednosti emisija sumpora iz nepokretnih izvora, dodatak V - granične vrijednosti emisija dušikovih oksida iz nepokretnih izvora, dodatak VI - granične vrijednosti emisija hlapivih organskih spojeva iz nepokretnih izvora, dodatak VII - vremenski rokovi prema članku 3., dodatak VIII - granične

vrijednosti za goriva i nove pokretne izvore, dodatak IX - mjere za nadzor emisija amonijaka iz izvora u poljoprivredi) sadrži i dva nova dodatka (dodatak X – granične vrijednosti emisije čestica iz nepokretnih izvora i dodatak XI – granične vrijednosti za sadržaj hlapivih organskih spojeva sadržanih u proizvodima).

Novi tekst Protokola u dodatku II ne sadrži ciljne emisije u apsolutnoj vrijednosti kao što je to bilo u postojećem Gothenburškom protokolu za 2010. godinu i dalje, nego uključuje obveze smanjivanja emisija (u postotcima) do 2020. godine i dalje. Po prvi puta, revidirani Protokol sadrži i obveze smanjivanja emisija lebdećih čestica promjera <2,5 µm (PM2,5), onečišćujuće tvari čija koncentracija u zraku prekoračuje standarde zaštite zraka u Europi, a ima utjecaja na zdravlje ljudi jer izaziva respiratorne probleme. Čestice, također, u okolišu utječu na koroziju, imaju negativni utjecaj na vegetaciju i smanjuju vidljivost (stvaraju sumaglicu).

Osim izmjena u dodatku II u revidiranom Protokolu prihvaćene su izmjene u tehničkim dodacima (granične vrijednosti emisije za stacionarne izvore emisija – postrojenja i mobilne izvore – automobili, necestovna vozila, poljoprivredni traktori).

U dodatku II prikazana je obveza smanjivanja emisija u odnosu na 2005. godinu kao baznu godinu za EU 27 države, kao i za Bjelorusiju, Hrvatsku, Norvešku i Švicarsku. Ostale stranke LRTAP konvencije koje namjeravaju postati stranke revidiranog Gothenburškog protokola – Kanada, Sjedinjene Američke Država, Rusija i države jugoistočne Europe i centralne Azije (ECCA države) trebaju dostaviti emisije u 2005. godini i % smanjivanja emisija u 2020. godini u svom instrumentu o pristupanju revidiranom Protokolu.

EU države (kao cjelina) smanjiti će emisije sumporovog dioksida za 59%, dušikovog dioksida za 42%, amonijaka za 6%, hlapivih organskih spojeva za 28% i PM2,5 za 22%. Sjedinjene Američke Države prikazale su preliminarne brojke, koje su vrlo blizu obvezama smanjivanja emisija u EU.

Republika Hrvatska je u obvezi smanjiti emisije u 2020. godini u odnosu na 2005. godinu kako slijedi: SO₂ – 55%, NO_x – 31%, HOS – 34%, NH₃ – 1% i PM_{2,5} – 18%.

Sukladno Odluci Izvršnog tijela sa 30. sastanka, a vezano uz stavke 3. i 4. članka 13. Protokola, usvojeno je:

- Amandman dodatka I Protokola stupa na snagu za stranku koja ne dostavi notifikaciju/obavijest depozitaru sukladno stavku 5. članka 13. Protokola po isteku 90 dana od dana dostave priopćenja/komunikacije Izvršnom tajniku ukoliko stranke u roku od 60 dana ne dostave notifikaciju o neprihvatanju,
- Amandman na tekst dodataka II do IX Protokola i novi dodaci X i XI ovi stupaju na snagu 90 dana nakon što 2/3 stranaka Gothenburškog protokola dostave depozitaru instrument prihvaćanja,
- Bilo koja stranka Konvencije može predložiti prilagodbu (*adjustment*) na dodatak II postojećeg Protokola (dodavanjem imena, zajedno s razinama emisija, najvećim vrijednostima emisija i postotkom smanjenja emisija).

Također, bilo koja stranka može predložiti prilagodbu na obvezu smanjivanja emisija (% smanjivanja emisija) u dodatku II Protokola. Prijedlog mora sadržavati popratnu dokumentaciju koja će se pregledati sukladno odluci Izvršnog tijela.

Predložene prilagodbe dodatku II postojećeg Protokola se dostavljaju pisanim putem Izvršnom tajniku koji će ih dostaviti svim strankama. Stranke će razmatrati predložene prilagodbe na sljedećem sastanku Izvršnog tijela Konvencije, pod uvjetom da se ti prijedlozi dostave Izvršnom tajniku najkasnije 90 dana unaprijed.

Prilagodbe se prihvaćaju konsenzusom stranaka prisutnih na sastanku Izvršnog tijela Konvencije i postaje učinkovit (stupa na snagu) za sve stranke postojećeg Protokola 90 dana nakon što izvršni tajnik izvijesti te stranke u pisanom obliku o prihvaćanju prilagodbe.

Također, odlučeno je da kada sve stranke bilo kojeg od sljedećih Protokola dostave depozitaru instrumente ratifikacije, prihvaćanja i/ili pristupanja postojećem Protokolu, taj Protokol će se smatrati završenim:

- Protokol uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka iz 1979. godine o smanjivanju emisija i njihovog prekograničnog strujanja za najmanje 30% (Helsinki, 1985);
- Protokol uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka iz 1979. godine o nadzoru emisija dušikovih oksida ili njihovih prekograničnih strujanja (Sofia 1988);
- Protokol uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka iz 1979. godine o nadzoru emisija hlapljivih organskih spojeva ili njihovih prekograničnih strujanja (Geneva 1991);
- Protokol uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka iz 1979. o daljnjem smanjenju emisija sumpora (Oslo 1994.).

Jedan od prioriteta Konvencije je pružanje pomoći državama jugoistočne Europe i ECCA državama da ratificiraju i implementiraju protokole uz Konvenciju. Revidirani Gothenburški protokola uključuje posebne fleksibilne odredbe kojima se omogućava tim državama da ratificiraju Protokol. Na primjer, nove stranke koje pristupaju Protokolu mogu se izjasniti prilikom ratifikacije revidiranog Protokola da će produžiti rok za primjenu graničnih vrijednosti emisije. Ovisno o izvorima emisija, nakon stupanja na snagu Protokola, mogu primijeniti period od 5 do 15 godina, a za nova godinu dana za implementaciju odredbi.